

FORRADALMÁROK AKCIÓBAN

Pap Pál, Mayer Ottmár, Cseh Károly: *Válogatott írások*, Vajdaság Szocialista Forradalmi Múzeum kiadása, Újvidék, 1978

A marxistákra mindig jellemző volt, hogy szóval is, fegyverrel is küzdöttek eszméik megvalósításáért. A helyzettől és az egyéntől függően egyik vagy másik harcnem előtérbe kerülhetett, de a megismert eszmék terjesztésének vágya, s a helyzet megváltoztatására irányuló törekvés tetteiket egvséges motívumként határozza meg. A kétnyelvű kötetben bemutatott szerzők vérbeli forradalmárok. A felszabadulást, a szocialista forradalom győzelmét egyikük sem érte meg, de tetteikkel, magatartásukkal, hitükkel mindannyian hozzájárultak a végső siker feltételeinek megteremtéséhez.

Írásaikon, cikkeiken keresztül a háború előtti vajdasági munkásmozgalmába kapunk betekintést. Pontosabban azzal a napi küzdelemmel ismerkedhetünk meg, melyet az illegális Kommunista Párt tagjai vívtak Észak-Bácskában a cenzúrával, a népnúzó urakkal és nagygazdákkal, a dolgozók osztályöntudatának, forradalmi hangulatának emeléséért. Ebben a harcban a szerzők érdeklődése három nagy témakörre összpontosult. Belpolitikai téren kínálkozott természetesen a legtöbb téma, de volt mondanivalójuk a nemzetközi történésekről is. A lehetőségekhez mérten igyekeztek minél többet nyújtani olvasóiknak a marxizmus elméletéből. Ismeretterjesztő munkáikban szorosan kapcsolódtak a munkásmozgalom időszerű, esetenként napi problémáihoz. Témaválasztásuk, írásaik színvonalja nemcsak eszmei felkészültségükről tanúskodik, hanem olvasóik, a *Hídat* és a *Szervezett Munkást* pártoló kétkezi dolgozók, napszámosok igényeiről, fogékonyságáról is.

A belpolitikai írások, cikkek száma a legnagyobb, ami érthető is, hiszen a szerzők elsősorban a napi és a helyi problémákkal kapcsolatban kívántak eligazítást nyújtani olvasóiknak. Ehhez a törekvésükhöz kapcsolódtak azután a jelenségek gyökerét kutató magyarázatok, s az események marxista minősítése. Különösen észrevehető a közlési módszer e jellegzetességei Pap Pál és Mayer Ottmár írásaiban, akik rövid idő alatt tipikus képviselőivé váltak a titói vezetéssel megújítható Kommunista Párt képzett, harcra kész fiatal aktivistáinak.

Figyeljük meg e közlési módszer néhány jellegzetes példáját. Pap Pálnak a nemzetiségi viszonyok kérdése vizsgatémája volt a mitrovicai fegyházban, a politikai elítéltek egyetemén. Nem csoda hát, hogy mindig nagy hozzáértéssel és elvszerűséggel írt erről a témáról. Szerbek és magyarok viszonya Vojvodinában c. cikkében szembeszáll a korabeli burzsoá nézetekkel, s gyakorlati példákban kiindulva fogalmazza meg saját álláspontját, a harcos pártálláspontot. Nincs igazuk azoknak, akik tagadják, hogy a két nép együttműködése alapfeltétele a haladásnak. Magáévé teszi Svetozar Miletic és Jovan Skerlic nézetét miszerint a szerbek és magyarok 1848-ban természetes szövetségesek voltak a közös ellenség, az osztrák elnyomás elleni haroban, mivel „a két nagy ember tapasztalatát a nép magáévé tette és így ők a jövő útmutatóivá váltak”. De a szerzőnek a történelmi vitára nem magáért a történelemért volt szüksége. A vitának van időszerű vonatkozása is. Arról van szó — írja Pap Pál —, hogy lehetséges-e a különböző népcsoportok együttműködése Vojvodinában, ha igen, milyen formában. Ő maga igennel válaszol, és kimondja a célt is: „több bátorsággal és népi demokratizmussal juttassuk érvényre a népcsoportok együttműködésének politikáját Vojvodinában”.

Ilyen elméleti álláspontról következik azután a konkrét bírálat. Az iskolapolitika a Jugoszláv Királyságban c. munkájában konkrét példán bizonyítja, „hogy a magyar írástudatlanságot és tudatlanságot a Jugoszláv Királyság iskolapolitikája milyen óriási arányokban fokozta”.

Mayer Ottmár nagy helyzetismerettel, világos eszmei hozzáállással cikkezett elsősorban kulturális témákról, de a parasztkérdésről és a földműves-szövetkezetekről is. Ne ezeket ismertessük! Álljon itt néhány mondat a Karácsony, 1937. c. írásából, melyben művészi ihletettséggel és pártos eltökéltséggel fest képet a hidegben nyomorgó proletár és a karácsonyi eszmék viszonyáról:

„A munka szünetel. Földszagú szobákban csak a testek melegítenek. Az ablakrepedésekbe dugott szalmacsutakok is nedves-hidegen merednek elő.

Melegség kellene. Melegség a szobákba, melegség az emberi szívekbe...

... És a lelkek a megnyugvás ünnepén sután keresik elvesztett egyensúlyukat. Valamikor, még a nyáron, aratáskor vagy csépléskor, vagy talán éppen részosztáskor ottfelejtődött valahol a mezőkön. Valahol ott, azok között az ezrek között, akik az idej munkánál már nem kaptak helyet, azok között az ezrek között, akik pár hetes munkájukkal csak hónapokra valót takaríthattak szegényszagú otthonukba.

... Csendes-fagyosak erre, mifelénk a földek; de nyugtalanság érzik a fagy alatt.”

Cseh Károly írásai közül szintén a belpolitikai vonatkozásúak hatnak legerőteljesebben. Vitái az adai és más hatalmasokkal szenvedélyesek, nem nagyon válogat a kifejezésekben, de érvelése mindig megalapozott,

pártos. Sötét színekkel festi a jelent, de megmutatja a kiutat, a szervezkedés lehetőségeit és a jobb életért folytatott osztályharc értelmét.

Ha az elvekről van szó, nincs kíméllettel még sorstársaival szemben sem. Az egyik írásában a félnyomorban élő adai tanító cselédekkel szembeni bánásmódját támadja. S következik a biztatás:

„... Ti, adai proletárlányok, kiket nyomorgó osztályhelyzetetek a cselédsorsra kényszerít, kerüljétek az ilyen úri ivadékokat. Hagyjátok ott, ne álljatok be ilyen »Jecs urakhoz«, akik fizetésképpen a munkábfáradt testeteket pofonokkal frissítgetik. Ébresszen benneteket osztályöntudatra az ilyen gőgös urak aljas tette és szervezkedjétek.”

Hogyan? Cseh Károly válasza ebben és számos más esetben is ugyanaz. Lépjen be minden dolgozó a szakszervezetbe, mert csak rajta keresztül harcolhat eredményesen érdekeiért.

Külpolitikai témákkal foglalkozva mindhárom szerző következetesen szembeszáll a kor tragédiával fenyegető eszméje és gyakorlata, a fasizmus és a nácizmus ellen. Felismerik veszélyét, és széles alapokon nyugvó népfront létrehozatalát sürgetik ellenszerűl. Nem kerüli el figyelmüket a fasizmus magyarországi térhódítása sem. Elemzéseikben alapos érveléssel mutatják, milyen egyértelmű a kapcsolat a fasizmus ideológiája és a veszélyeztetett tőkés osztályuralom között.

Tudományos ismeretterjesztő cikkeik kivétel nélkül a munkásmozgalom időszzerű szükségleteit hivatottak kielégíteni. A marxista eszmék népszerű felvázolása, bemutatása egyben megmagyarázta a proletár tömegek napi nehézségeinek okait, s buzdítást jelentett a forradalmi akcióra.

A kötethez előszót Petkovics Kálmán írt, Vojislav Milin Pap Pál, Farkas Nándor Mayer Ottmár, Urbán János pedig Cseh Károly életútját rajzolta meg.

ÁGOSTON András